

פרשת קדושים

וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל (כג, מד)

ובגמ' מגילה (לב, א) דרשי' עלה תנו רבנן משה תיקן להם לישראל שיהו שואלים ודורשים בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג.

ויל"ד דלעיל שם (ד, א) אמר ריב"ל פורים שחל להיות בשבת שואלים ודורשים בענינו של יום, ונחלקו רש"י ותוס' מהי הדרשה דדורשים באותו היום, דלרש"י דורשים אגרת הפורים, ובתוס' נקט דאירי בהלכות החג, ולדבריהם יל"ע דמאי ענין הוא דוקא בפורים המשולש לדרוש בענינו של החג, והרי המגילה והנס כבר קראו ושנו ביום ו' בקריאת המגילה, ולתוס' דדרשי' הלכות החג, נמי יל"ע דהרי רוב ההלכות כבר נתקיימו ביום ו' קודם השבת, ומאי ענין הוא לדרוש דוקא בשבת, והרי התוס' גופיה נקטו דבחול לא דרשינן כן. וביותר יל"ע, מאי סברא היא דדוחין סעודת המשתה ליום א', והרי כיון דעיקר יום הפורים הוא בט"ו שחל בשבת, א"כ יעשו הסעודה בשבת ויוכלו להוסיף בה דבר מה למשתה, דהא לא שאני משאר ימים טובים שאף שחלים הם בשבת אין דוחין אותם ואם חל חג השבועות או סוכות בשבת שמים ועושים שניהם כאחד, וא"כ מאי גרע פורים שנצרכו לדחות יום המשתה ליום א'.

ואשר נראה, ובהקדם דהנה בגמ' מקשי' דמאי איריא פורים שאר יו"ט נמי איכא להא דמשה תיקן להם שידרשו הלכות חג בחג, ולכאורה נראה דאירי גבי הלכות חג בחג שיש לישא בכל חג, והוא תמוה דמאי שייכא להא דדרשי' בפורים, הא לפרש"י דכל הדרשה היא באגרת הפורים א"כ לא שייכא כלל לתקנת משה ללמוד הלכות חג בחג, ואף לשי' התוס' דלומדין הלכות החג, מ"מ עיקרו לפרסומי הנס, דהא התוס' כת' דבחול לא בעינן להא כיון דקריאת המגילה הוי פרסומי ניסא טפי, וא"כ מאי שייך פרסום נס הפורים להלכות כל חג וחג.

ומכח זה נראה, דבאמת הא דתיקן משה ללמוד הלכות חג בחג אין זה משום דבעי ללמוד הלכות החג, דהא הלכה פסוקה היא דכבר שלושים יום קודם החג לומדין הלכות החג, ונמצא א"כ דכבר קיימו הלכות אלו בלימוד ההלכות קודם החג, ואף סברא היא דמה טעם ללמוד הלכות החג בחג עצמו אחר שכבר עבר חלקו ואינו יכול לקיים רוב מצוותיו, וכגון בפסח כבר מצה ומרור לפניו וכו'.

וע"כ צ"ל, דהאי דינא דתיקן משה הוא בכדי שנצרך האדם בחג להכיר מעלת ימי החג בכדי שיידע האיך להתנהג ולקיימם כראוי, וכל מטרת התקנה היתה להכיר את מהות החג ולדעת יסודו, וזהו דין הנאמר בכל חג וחג, ולהכי רק בפורים המשולש דמצוות החג מקיימים קודם השבת ואחר השבת, א"כ האיך ידעו בשבת שהיא עיקרו של יום לבני מוקפין מהו מהות החג והרי אין קוראין מגילה ואין מקיימים מצוות החג. אלא דבזה נחלקו רש"י ותוס' מה עדיף טפי בכדי לסבר הענין שידעו עניני החג כראוי, דלרש"י העיקר הוא לספר אגרת הפורים דהיא עיקר המעשה והנס שאירע, ומקיים שפיר הדין שיכירו וידעו מהות החג, ולתוס' לא סגי בכך וע"י לימוד ההלכות שמפלפלין ונו"ב בהם יודע מהות החג. וראיה לדבר י"ל מהא דהרמב"ם לא כתבם בהלכות יו"ט, אלא שנאם בהלכות קריאת התורה ונ"כ (פי"ג ה"ח), אחר שכתב דין קריאת התורה בכל חג, וע"כ עיקר תקנה זו היתה ללמד את ישראל מהות החג ביום החג.

אלא דעתה צריכים אנו לבאר מדוע באמת חילקו יום המשתה ולא עשאוהו יחד עם השבת, ומהו באמת מהות החג בשבת וביום א'. ובגמ' מקשי' כן ומשני דכתיב לעשות אותם ימי משתה ושמחה וא"א לעשות יום השבת דהוא כבר נעשה מצד עצמו יום שמחה. והוא צ"ב דאמאי בעינן להופכו לשמחה, והרי יכולים להרבות בו שמחה ע"י שיוסיף בו עוד דברים המשמחים.

ואשר נראה, דהנה המן שהפיל פור הוא הגורל ויצא לו י"ג לחודש אדר שמח שמחה גדולה, וטעם הדבר הוא דבאמת מזל אדר הוא מזל שמצד עצמו הוא רע ליהודים, דיודע שמזל דגים הוא שהדג הגדול אוכל

פרשת קדושים

וטורף הדג הקטן, וידע המן דבהיותם קכ"ז מדינות ובני ישראל מדינה הכי קטנה, ודאי יוכלו הם לטורפם כמזל החודש, ועוד ידע שמשה נפטר באדר ומזרם איתרע אלא דלא ידע דגם הוא נולד בו וגם בני ישראל בתעניתם וצומם יכולים להפוך המזל לטובה, וזהו עיקר הנס שאכן נעשה בפורים והוא כמו דמצינו באב שמצד עצמו הוא מזל טוב מזל אריה דהוא המזל המועיל לישראל, ומ"מ משנכנס אב ממעטין בשמחה ואין דנים בדיניהם, כיון דבני ישראל בחורבם המקדש הפכו המזל ממזל טוב למזל גרוע, כן הוא במזל אדר דגים דאף שמצד עצמו הוא מזל רע, בני ישראל במעשיהם הפכו המזל למזל טוב הנותן להם מטוב מזלו.

וזהו מהות היום ונהפוך הוא שהפכו את היום ועשאוהו מיום רע ליום טוב, שהפכו היום כולו ועשו זאת ליום משתה ושמחה אף דמצד עצמו הוא במזל שאינו כה טוב, וזהו שזוכרים אנו את ימי הפורים על שום הנס הגדול שנהפך היום ממש לטובה.

ומעתה י"ל, דלכך נצרכנו ליום משתה ושמחה מיוחד לאחר השבת, כיון דבשבת שהוא יום שמחה מצד עצמו לא שייך להפכו ולעשותו יום משתה ושמחה, ולכך נצרכנו ליום מיוחד של חולין שהופכים אנו אותו במיוחד לחג הפורים למזלו הטוב שיושפע עלינו, ועדיפי לעשות זאת לאחר השבת ולא קודם לכן דהרי אין מקדימים, וגם דבכך יראה שעושים זאת במיוחד יום משתה ושמחה ולא מחמת הכרכים שעושין יום י"ד פורים, ולכך זהו הלכה שנתחדשה דוקא בפורים המשולש.

ובזה י"ל נמי, דדוקא בפורים המשולש נתחלקו ימי הפורים לג' דברים, א' מצוות החג שנעשים ביום ו' וביום א' כל חד לפי דינו, ב' ימי הודאה על הניסים המיוחדים שנעשו בו וזהו בשבת שהוא עיקר זמן הנס ואומרים בו על הניסים, ג' יום משתה ושמחה שהופכים היום החולין ליום מיוחד של משתה ושמחה וזה נעשה ביום א' בדוקא.

וידוייק, הדבר דזהו דמק' בגמ' מאי איריא פורים, הרי בכל חג יש להודיע מהות החג מהו באותו החג, או ע"י סיפור תוקף החג לרש"י או ע"י לימוד ודיון בהלכותיו המביאות לידי הכרת החג, אבל לא איירי בדיון לימוד הלכות החג דזהו כבר קודם החג נשנה, ובהלכות יו"ט כתב לה הרמב"ם להלכה. ועלה משני דרק פורים היה ס"ד דכיון דנדחה אין ביום הפורים של שבת משהו מיוחד הנצרך להכירו ולדעת אודותיו, וזהו שאמר שיש דין מיוחד לדעת אודות ייחודו של יום השבת דזהו דוקא ביום השבת ניתן לדרוש כן כדת וכדין.

מקור: רבי אברהם וקסברגר שליט"א